

הפטרה
ישעיה ס"א י"א-ס"ב א-י"ב

א. פסוק ה': כי יבעל בחור בתולה יבעלך בניך

(1) מה פירוש מלת "כי" בפסוק זה? (מה בין "כי" בפסוק זה לבין "כי" בס"א י"א?)

(2) סקרא כפשוטו (אהרליך) ד"ה יבעלך בניך.
מי שמזרע ישראל הוא וכבוד נביאי אבותיו יקר בעיניו,
לא תעלה על דעתו לומר, שהנביא הזה עושה בני ירושלים
בועליה, ואע"פ שדבריו משל. וכבר אמרו אחרים לפני
(הנו"ן בפתח), ש"בניך" זה נקוד שלא כדון, ודינו "בונך".

(א) הסבר מהי טענתו על הנקוד שבספרינו.

א (ב) כיצד אפשר להסיר תלונתו מעל הנקדנים וליישב
ניקודם?

ב. פסוק ו': על חומותיך ירושלים הפקדתי שומרים

כל היום וכל הלילה תמיד לא יחשו

המזכירים את ה' אל דמי לכם.

סלבי"ם ד"ה יחשו, דמי.
פעל "דום" סצין את ההפסקה מן הדבור הקודם לו, לא כן "חשה" -
סצין העדר הדבור לבד. (תהלים ק"ז כ"ט) "יקם סערה לדסמה ויחשו
גליהם". תהלים (ל"ט ג') "נאלמתי דוסיה החשיתי משוב".

הסבר בהתאם לפרושו - למה קדם בפסוקינו "חשה"
ל"דסם" - בנגוד לסדר שבשני הפסוקים שהביא הסלבי"ם?

ג. על חומותיך ירושלים הפקדתי שומרים.

מנחות פ"ז: כתיב "על חומותיך ירושלים הפקדתי שומרים כל היום וכל הלילה
תמיד לא יחשו המזכירים את ה' אל דמי לכם". מאי אמרו?

(רש"י ד"ה מאי אמרי: הנך שומרים דכתיב "לא יחשו").

אמר רבא בר רב שילא (תהל' ק"ב) "אתה תקום תרחם ציון כי עת
לחננה, כי בא מועד". רב נחמן בר יצחק אמר (תהלים קס"ז):
"בונה ירושלים ה' נדחי ישראל יכנס".
ומעיקרא מאי הווי אמרי?

(רש"י: קודם החורבן מאי הווי אמרי?)
אמר רבא בר רב שילא (תהל' קל"ב) "כי בחר ה' בציון אוה לסושן
לו".

רש"י ד"ה על חומותיך ירושלים: רבותינו דרשוהו כשסמנו, מלאכים המזכירים
את ה' על חורבנה לבנותה, מאי אמרי? "אתה תקום תרחם ציון";
"כי בחר ה' בציון".

ר' אליעזר מבלגנצי ד"ה הפקדתי שומרים: אז בעת ההיא, כלומר תמיד
עיני בך להיטיב לו.

ד"ה לא יחשו: לא ישתקו מלהזכיר את ירושלים לפני שאסיב לה, והוא
שומר המזכירים את ה' חייבת ירושלים ושומסותיה, שירחם עליה.
כענין (זכריה א' י"ב) "ויען מלאך ה' ויאמר: ה' צבאות עד
סתי אתה לא תרחם את ירושלים ואת ערי יהודה...".

ד"ה אל דמי לכם: להתאפק ולפטוק מלהזכיר לו ירושלים עד שיטיב
לה כל כך, שיכונן וישים אותה תהלה בארץ.

אא (1) הסבר מהו ההבדל בין דעת רבא לבין דעת ר'
יחזקיה בירושלמי שוים מחלה?

xx (2) מה ראה רש"י שהביא פסוק ראשון ושלישי משלש הפסוקים המובאים בגמרא?

xx (3) מה ראה ר' אליעזר מבלגנצי שהביא פסוק אחד ולא בחר לו אחד מן הפסוקים המובאים בגמרא?

ד. על חומותיו ירושלים הפקדתי שומרים: ראב"ע ד"ה על חומותיו: אלה השומרים כנוי על אבלי ציון, שאין להם עסק כי אם בבכי, ולא ישנו בלילות, כשומרי החומות; והוסיף "כל היום", כי מנהג השומרים לישון ביום, וכן כתוב (תהל' ק"ל ו') "משומרים לבקר", (יונה ב' ט') "משמרים הבלי שוא". והנה פרש הנביא דבריו, שהם "מזכירים" הוא פעל יוצא לשנים פעולים, כמו (מ"ג כ"ו) "הזכירני בשפתה יחד".

רד"ק ד"ה על חומותיו: דרך הדרוש בזה ידוע, שהשומרים הם המלאכים והם מתפללים לאל על ירושלם שישכנה לישובה; ויש מפרשים, כי השומרים הם אבלי ציון, שמתפללים ביום ובלילה על ירושלם; ויש שפרש על כל ישראל בגלותם, שהם שומרים וצופים תמיד בנין ירושלם ומזכירים בונה ירושלם ביום ובלילה בתפילותיהם ובברכותיהם.. ויש לפרש הפסוק כן: אמר האל לירושלם: אחר שיבנו חומותיו אל תפחדי שיפלו עוד לעולם, כי אני הפקדתי עליהם שומרים כל היום וכל הלילה תמיד. "לא יחשו", כי שאר שומרי חומות אם הם ערים בלילה ולא יחשו מלהעיר האחד את חברו וביום הם ישנים, אבל שומרי חומות ירושלם יהיו ערים ביום ובלילה תמיד, והשומרים הם דרך משל, כלומר: השגחת האל, כמו (דב' י"א י"ב) "עיני ה' אלוך בך מראשית השנה ועד אחרית השנה".

המזכירים את ה': אמר כנגד בני הגלות: אתם שעליכם להזכיר את ה' אל דמי לכם: לא יהיה לכם שתיקה והתפללו לפניו ושפכו לפניו לבבכם עד יכונן ירושלם בחומותיה ובבניה וישימם תהלה בארץ, היפך מה שהיא עתה, כל ימי הגלות, חרפה לגויים וקלסה לכל הארצות. ודברים אלה הם דברי האל מראש הפסוק. על דרך (ירמיהו ג') "שובו בנים שובבים ארפא משובותיכם, הננו אתאנו לך כי אתה ה' אלוךינו" - שמרזו אותם על התשובה. ומה שאמר תחילה "הפקדתי" ואחר כך אמר "המזכירים את ה'" ואמר "אל תתנו דמי לו", כך דרך הכתוב, כמו (שמות כ"ד א') "ואל משה אמר: עלה אל ה'" והדומים לו. ויש לפרש, כי "המזכירים את ה'" הם דברי הנביא כנגד בני הגלות. ואמר: הואיל וכל ההבטחות הטובות האלה מבטיח אותם האל, הזכירו את שמו תמיד, שפכו לפניו לבבכם, עד יקבץ הגלות ויכונן ירושלם.

אברבנאל: ונראה לי לפרש: "על חומותיו ירושלם" בהיותו במעמד קודם החרבן "הפקדתי שומרים", שהם הנביאים, הקוראים אותם שלא ינוסו ולא ישנו, כדרך שומרי החומה. והענין, שהיו מוכיחים ומתרים בהם שישובו בתשובה, וזהו "תמיד לא יחשו", שהיו הנביאים קוראים בקול גדול מבלי הפסק, והיו מזכירים את ה' בקריאתם, ולא היו מניחים אתכם, וזהו: "המזכירים את ה'" אל דמי לכם, כלומר: אותם הנביאים היו מזכירים את ה' ולא היה בהם דומיה מלצעוק אל ישראל שישובו לאלוקים.

ועתה כיון שהם קראו לכם בשם ה' ולא שמעתם, ראוי הוא שמכאן ואילך אתם תקראו אל ה' ותצעקו לפניו "ואל תתנו דמי לו" - לא תפסיקו מלצעוק אליו עד שיכונן וישימם את ירושלם תהלה בארץ. ואל תחשבו שתהיה תפילתכם תפילת שוא, כי הנה (פסוק ח') "נשמע ה'..."

(1) מי הם השומרים לפי הדעות הנ"ל (וע' גם הפרושים בשאלה הקודמת!) ומה הן מעלותיה וחולשותיה של כל אחת מן התפישות האלה?

xx (2) מהי ראיתו של הראב"ע מיונה ב' ט'?

x (3) מהו האופיני בפרוש הרד"ק "ויש לפרש הפסוק כן: אמר האל..." לדרכו בפירוש נביאים בכלל?

(4) מה רצה הרד"ק לתוכיח בהביאו ירמיהו ג' י"ד? וכן שמות כ"ד א'?

x (5) במה שונה אברבנאל מכל הפרושים האחרים שהובאו בזה, הן מבחינה תחבירית, הן מבחינה עיונית?